

Рецензия

от проф. д.ф.н. Донка Иванова Александрова-Бубняк

Софийски университет „Св. Кл. Охридски”

Относно: дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор” в Софийския университет „Св.Климент Охридски”.

Професионално направление : 2.3 Философия – Реторика (Политически език и реторика).

Автор на дисертационния труд: Стоянка Иванова Балова

Тема на дисертационния труд: „Политически език и аргументация по дискусиата за климата в парламентите на България и Европейския съюз в периода 2002-2018 г.“

Научен ръководител: доц. д-р Виржиния Боянова Радева

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № РД 38-124/19.02.2019 г. за утвърждаване на научното жури на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски” за защита на дисертационен труд за присъждане на научна и образователна степен „доктор” на Стоянка Иванова Балова докторант редовна форма, зачислена със Заповед № РД 20-120/19.01.2016 г., 2.3 Философия –Реторика (Политически език и реторика).

1. Информация за дисертанта

Стоянка Балова е родена на 25 април 1989 г. в София. Завършила е висшето си образование, респективно бакалавърска и магистърска степен в Минно-геоложкия университет „Св. Иван Рилски”, София, специалност „Биотехнологии” през периода 2008-2014 г. Завършила е и още една магистратура в Софийския университет „Св. Климент Охридски” по „Политически мениджмънт” към катедра „Политология”. Освен университетските курсове Ст. Балова получава допълнителна квалификация в Школа по политически мениджмънт и Академия за общинска политика на Фондация „Фридрих Еберт”, Българското училище за политика „Димитър

Паница” - Националната програмата „Управленски умения”, Национален Младежки Форум (НМФ) – «Младежка академия 2013» и др. По време на редовната докторантура по „Политически език и реторика” (2016-2019) към катедра „Реторика” студентката участва активно в учебно-преподавателския и научен процес. Трудовата дейност на Ст. Балова е свързана с Института за социална интеграция, където работи като координатор, а след това като изпълнителен директор. В своята професионална и социална дейност Ст. Балова проявява отлични организационни умения и компетенции.

2) Обща оценка на научните и научно-приложни приноси.

Дисертацията, авторефератът към нея, публикуваните статии и представените документи отговарят на законовите и подзаконовите изисквания за защита на докторска степен.

Първо: Дисертацията е първото българско реторическо изследване на климатичните политики. След задълбочен анализ на парламентарната дискусия в Европейския и българския парламент са изведени работещите реторически техники и комуникационни модели, оказващи ефективно въздействие върху гражданите и представителите на властта. Работата респектира както с обема на изследваните документи, така и с използваната теоретическа литература. Представените анализи на еко-политическата дискусия и еко-дипломатията представят автор, компетентен както в тематичната конкретика на изследваната дискусия – климатичните промени, така и по отношение на комуникативните теории и реторическите стратегии.

Второ: Ст.Балова въвежда нов термин в политическата комуникация – „еко-политическа реторика”, отразяващ всички административно-правни аспекти на парламентарната климатична дискусия, както и основните комуникационни аспекти и реторически техники, определени като закономерности.

Трето: Дисертацията съдържа 290 страници и е много добре структурирана. Тя се състои от увод, три глави, заключение и основни изводи, използвана литература и приложения. Библиографията включва 105 източника на български и 51 – на английски и руски езици, както и корпус от 35 обекта на изследване. Анализите са придружени от таблици, схеми, диаграми и фигури

- общо 17 бр. Литературата представя задълбочен подбор на специализирани документи (парламентарни дебати, международни и национални документи по проблемите на климата).

Четвърто: Авторката предлага **Речник** на специализирания категориално - понятиен апарат, в който формулира термини като „еко-политическа реторика”, „климатична дипломация”, „еко-дипломация” и др., които точно и синтезирано представят съдържанието и предназначението на „еко-дипломацията”, респективно – „еко-политическата реторика”. Този мини-речник формира скелета на еко-политическата реторика (с.93-101)

Пето: Ст.Балова прилага интердисциплинарен подход, продиктуван от две предпоставки: необходимостта да анализира предмета на изследването от позициите на две научни области – климатология и реторика и естеството на самия реторически анализ, включващ знания и методи от психология, логика, стилистика, прагматика и пр. Ст.. Балова разграничава точно и аргументирано темата и предмета, целта, хипотезата и задачите на изследването си. Използвани са още сравнителен, исторически и контент анализи.

Шесто: Ст. Балова анализира някои не-изследвани до момента инструменти във виртуалната еко-политическа реторика, като: „спонсорирана публикация”, ”лайф стрийм излъчване” и „хаш таг инструмент”.

Седмо: „Разработката обединява пет тематични кръга – политически език, аргументация, парламентарна реторика, климатология и екологична дипломация. Освен това показва пресечната точка между инженерните и хуманитарните науки, като запълва луфта между климатологията и реториката.”(с.5) В посочените тематични кръгове виждам главните заслуги на авторката:

1) Във формулировката на хипотезата и цялостния развой на анализа се съдържа главният научно-приложен принос на авторката – да се изясни **„комуникационната бариера между политическите актьори и гражданите”** около проблема с климата и се формулират навременни общи действия за справянето с него. В тях реторическата технология и

еко-дипломацията са призвани да преодолеят неразбирането на глобалното значение на климатичните проблеми и очертаят план за действие.

- 2) Авторката правилно свързва политическия език с властовите отношения позовавайки се на класическите трудове на автори като М. Еделман, Дж. Оруел, Ласуел, Перелман и др., за да обособи **четири стила на политическия език в еко-политическата дискусия**: а) технически; б) юридически; в) административен; г) дипломатически политически език.
- 3) Третото постижение на авторката е **обединяването на хумнитарното и природо-научното познание в една хомогенна смес**, от която произтича практическото приложение на научния анализ – превръщането на еко-дипломацията в законопроекти с общочовешко значение; отчитането на атропогенните влияния върху климата и от там - върху икономическия сектор, енергетиката, транспорта, селското стопанство и пр.; отразяване влиянието на петте най-големи емитери (Китай, САЩ, Европейския съюз, Индия и Русия), източници на 60 % от парниковите газове върху световните климатични промени.

Осмо: Авторката посочва реторическите специфики на българския и европейския политически дебат по проблемите с климата. Нейната препоръка е представителите на законодателната и изпълнителната власт да овладеят принципите и методите на еко-политическата реторика, за да успеят успешно да достигат до съзнанието на гражданите и решават успешно проблемите с опазване на околната среда. Дисертацията завършва със сполучлива метафора за „контролното”, което е изкарало човечеството през ХХ век и „изпита”, който политиците трябва да издържат през ХХІ век, за да спасят човечеството от глобалното затопляне.

В първа глава: „ТЕОРЕТИЧНА РАМКА – РЕТОРИКА И КЛИМАТОЛОГИЯ” (5-101сс.) се проследява в кратък историко-теоретичен план изследвания обект, назован от авторката „еко-политическа реторика”. Разглеждат се в дълбочина реторическите закономерности на политическата дискусия, спецификата на парламентарната реторика, политическата комуникация и политическия език. Специално внимание се отделя на техническия, юридическия и дипломатическия език. Еко-политическата реторика е тясно обвързана със спецификите на Европейския и Българския

парламент. Авторката с болка подчертава, че докато в действията на Европейския съюз се наблюдава „активна настъпателна политика”, то в „националната ни политика” продължава „състоянието на летаргия”.(с.45) Сравнителният анализ пронизва цялото изследване. Трябва да подчертая ролята на базисната подготовка на докторантката (нейното висше образование) за задълбоченото изясняване на проблемите на климатологията, нейните основни научни термини, състояние и перспективи. Докторантката показва познания и в областта на специализираното законодателство по темата. Впечатляващ е политологичният анализ по отношение на климатичните промени в различните страни.

Втора глава – ДИПЛОМАЦИЯ И ОКОЛНА СРЕДА – РЕТОРИЧЕСКИ АСПЕКТИ (102-164сс.) И в тази глава авторката следва принципа на дедуктивния анализ – от общото към частното. Тя приема и създава нови термини за еко-дипломатията („зелената дипломатия”) изследвайки нейните реторически аспекти (Корпуса от международни спогодби и споразумения: Междуправителствения панел по изменението на климата, Рамковата конвенция на ООН по изменението на климата, Протокола от Киото, Споразумението за климата от Париж и др.).Оценявайки изменението на климата като глобален проблем авторката изледва връзката между глобалното затопляне и дейността на човека, давайки критични оценки и перспективни решения за справяне с предизвикателствата на природата. Акцентът пада върху разбирането за изменението на климата като заплаха за международната сигурност и катализатор за преосмисляне на националните и регионалните енергийни политики. Като драматургичен финал идва фрагментът с визуалната реторика за изменението на климата – международния символ на затоплянето на земята – кълбо, в чиято горна част гори свещ, стопяваща себе си и самото кълбо! Сякаш авторката горестно повтаря призива на Юлиус Фучик: ”Хора, бдете!”

Трета глава - РЕТОРИЧЕСКИ ПРОЧИТ НА НАЦИОНАЛНАТА И ЕВРОПЕЙСКАТА ПОЛИТИЧЕСКА ДИСКУСИЯ ПО ПОЛИТИКИТЕ ЗА КЛИМАТА (165-259 сс.) Това е най-обширната и приносна глава от дисертацията. Авторката целенасочено и последователно изпълнява основната си задача: да изясни как влияят глобалните явления върху политическите елити и как те се справят с предизвикателствата. Сравнени са

три сфери на влияние: Европейската, респективно ЕС и създадените към него органи, българската – Народното събрание и САЩ. Специално внимание е отделено на решаването на проблемите с отпадъците. Успоредно с анализа на реторическата еко-дискусия се изследват и взаимоотношенията между демокрацията и климатичното законодателство в европейския и българския контекст.

Сравнението между Европейския и Българския парламент по отношение на решаването на климатичните промени не е в полза на България. Въпросите се поставят плахо и бавно, а взаимоотношенията с гражданите също както и в останалите европейски страни се подценяват. Европейският парламент има институционализирана специална Комисия по околна среда, обществено здраве и безопасност на храните, която разполага със собствена интернет страница. Авторката обективно анализира фактите, но в същото време страстно заема позиции в полза на три цели: 1) създаване и прилагане на подходящо законодателство за решаване на проблемите от климатичните промени, 2) осигуряване на демократична политическа комуникация между политическите актьори и гражданите за осъзнато отношение към природните явления и 3) овладяване на реторическите стратегии и тактики, прилагани в еко-политическата дискусия. Изследвани са дейностите на Европейската агенция за околна среда (ЕАОС) по прилагането на законодателството за смекчаване на измененията на климата в Европа, както и на политиките за по-доброто управление на комуналните отпадъци, което ще намали емисиите на парникови газове.

Специално внимание е отделено на изявлението на американския президент Доналд Тръмп от 1 юни 2017 г., с което той обявява излизането на САЩ от споразумението за климата. Неговата „агресивна анти- климатичните промени реторика” според авторката съдържа „знакови манипулативни тактики”, предназначени да създадат усещането у слушателите за „икономически разцвет”, който няма да бъде повлиян от излизането на страната от международното споразумение за борба с климатичните промени. Анализът на Ст. Балова потвърждава обратната теза: излизането на САЩ от Споразумението ще спре „борбата с глобалното затопляне, тъй като щатската икономика и Китай са най-големите замърсители с

парникови газове и без съдействието на която и да е от двете държави, всякакви мерки срещу глобалното затопляне се обезсилят”.

Акцентите в анализите на дисертантката определено натежават в полза на европейската политика за превенция и влияние върху климата и надеждата, че и българските политически актьори ще овладеят еко-политическата реторика за включване на обществената енергия на гражданското общество в решаването на глобалните климатични проблеми.

Оценка на публикациите по дисертацията

Стоянка Балова е представила четири научни статии, три от които са публикувани в научни сборници, издания на Софийския университет и БАН и една в сп. „Политически хоризонти”. Тези публикации отразяват важни аспекти от дисертационния труд, които се отнасят до реторическите качества на дискусиата по климатичните промени в Европейския и българския парламент. В статиите проличава професионалната компетентност на авторката, както и нейната способност да предлага реални и мащабни решения за съществуващите и предстоящите проблеми в климатологията.

Оценка на Автореферата

Авторефератът отразява точно и синтезирано обекта и предмета на дисертационния труд - неговата структура и съдържание, целите и задачите на научния анализ, използваната интердисциплинарна методология, както и получените научни резултати и научни приноси.

Критични бележки, препоръки и въпроси

1) Естествен е стремежът на младия учен да събере максимален обем изследвания от различни – български и чужди автори, а добросъвестното отношение към техните становища го заставя да ги цитира. На места обаче цитирането натежава, особено когато чуждото мнение е твърде общо и авторката също би се изказала достатъчно компетентно.

2) В частите, посветени на политическия език, не са изяснени достатъчно ясно разликите между жанр, вид, тип и стил на политическия език: Напр. езикът на омразата веднъж е „езиков жанр”, после – „тип език” или „стилова категория” (цитат) – Виж: с.36,37,38 и др.)

3) Като препоръка за обогатяване на изследването на темата: авторката би могла да разгледа еко-дискусията по проблемите на климата в документацията на БРИКС (Бразилия-Русия-Индия-Китай-Южна Африка), която съдържа ценни изводи и предложения в глобален мащаб (Вж. BRICS: STRATEGIES OF PERSUASION, by KLAUS KOTZÉ)

4) Въпрос: Тъй като парламентарната дискусия на ЕП не е писмено документирана (стенограмите на ЕП не са публични) правихте ли опит (или в бъдеще ще опитате ли) да отидете и лично да се запознаете с обекта на Вашето изследване?

Заключение

Като имам предвид, че дисертацията е задълбочено и зряло научно-приложно изследване на жизнено важен проблем от глобално значение, точното дефиниране на целите и задачите в научен и политически ракурс, предложените ефективни решения за превантивни мерки спрямо климатичните промени на планетата, ясният език и стил на изложението, **напълно убедено препоръчвам на членовете на научното жури да присъдят образователната и научна степен "доктор" на Стоянка Иванова Балова** за научния ѝ труд на тема: „Политически език и аргументация по дискусията за климата в парламентите на България и Европейския съюз в периода 2002-2018 г.“ с научен ръководител доц. д-р **Виржиния Радева**.

София, 16 март 2019 г.

Рецензент:

Проф. дфн **Донка Александрова**